

Paradijsvogels en Kroonduiven

Indische-Nederlanders in voormalig Nieuw-Guinea

In de jaren 1945 tot halverwege de jaren zestig werden 250 duizend Indische-Nederlanders naar Nederland gerepatriëerd. Minder bekend is dat velen hun geluk zochten in voormalig Nieuw-Guinea. Toen op 27 december 1949 het bestuur over Nederlands-Indië werd overgedragen aan de Indonesische overheid was Nieuw-Guinea in de soevereiniteitsoverdracht niet meegenomen. Enkele duizenden Indische-Nederlanders besloten om dit laatste kroonjuweel als nieuw thuisland te beschouwen. Het eiland was echter nauwelijks ontgonnen en bezat amper voorzieningen. Men ging een onzekere toekomst tegemoet, maar kon, hoe dan ook, in vrijheid leven. In een wereld die hen bekend voorkwam en die betrekkelijk dicht bij hun geboortegrond lag. Zij konden niet bevroeden dat Nieuw-Guinea inzet zou worden in het almaar oplopende steekspel tussen de Nederlandse en de Indonesische overheid, gesteund door de Verenigde Naties en de VS. Nederland droeg Nieuw-Guinea op 1 oktober 1962 over aan de VN, waarna het uiteindelijk in Indonesische handen kwam. De circa 13 duizend Indische-Nederlanders moesten voor de tweede keer hun land verlaten. *Paradijsvogels en kroonduiven* bevat persoonlijke vertellingen van betrokkenen die in combinatie met het beeldmateriaal (circa 200 foto's) een indringend beeld van deze groep geven.

Paradijsvogels en kroonduiven
Indische Nederlanders in voormalig
Nieuw-Guinea
Door Tjaal Aeckerlin
KIT publishers, 160 pagina's (hardcover)
ISBN: 9789460220494
Prijs: € 24,50
Verschijnt maart 2010

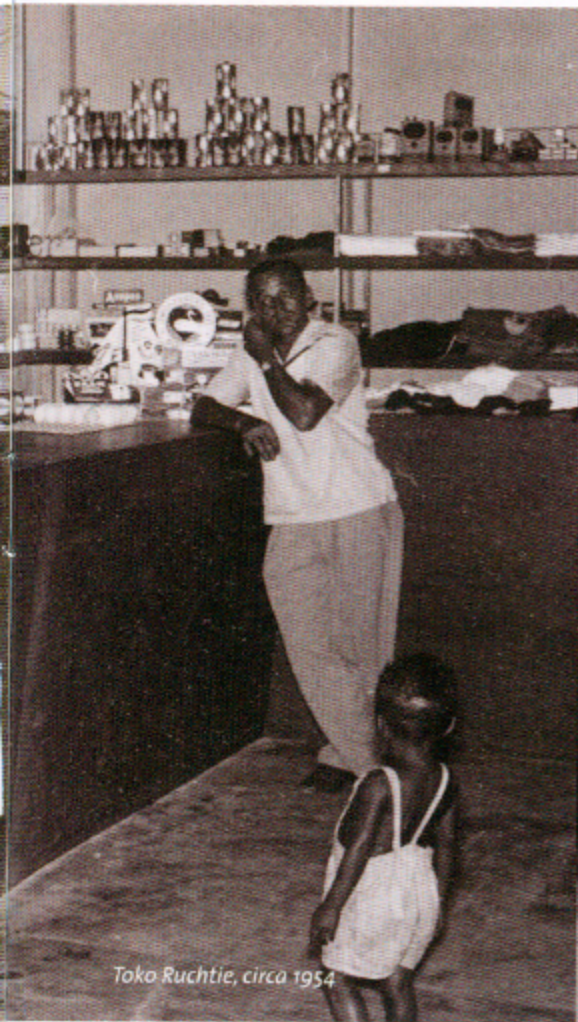
Het hele huis in de Garoetbuurt in Batavia lag overhoop. Wat niet meekon, en dat was feitelijk de hele inboedel, verkochten mijn ouders aan toekang borongans, aan opkopers. Ik dacht met mijn lenige lijf onder de kettingkast van de fiets te kunnen kruipen. Die stond in de woonkamer geparkeerd, wachtend op een nieuwe eigenaar. Vlak voordat de framestang mijn linkersleutelbeen in tweeën brak, gaf mijn broer zijn zoveelste waarschuwing. 'Dondersteen, doe nou niet.'

Met mijn linkerarm nog ingebonden, begon ik aan het volgende avontuur. Ik hoepelde met een tampah, een ronde, platte schaal van gevlochten bamboe, tussen twee deuren door en sloeg met mijn hoofd in volle vaart tegen een muur. Ook deze gebeurtenis werd voorafgegaan door een standje van mijn broer. Enkele dagen later, ongeveer een maand voor de soevereiniteitsoverdracht, vertrok ons gezin met een tweemotorig troepentransportvliegtuig naar Nieuw-Guinea. Met mijn gehavende lijf zocht ik een plekje

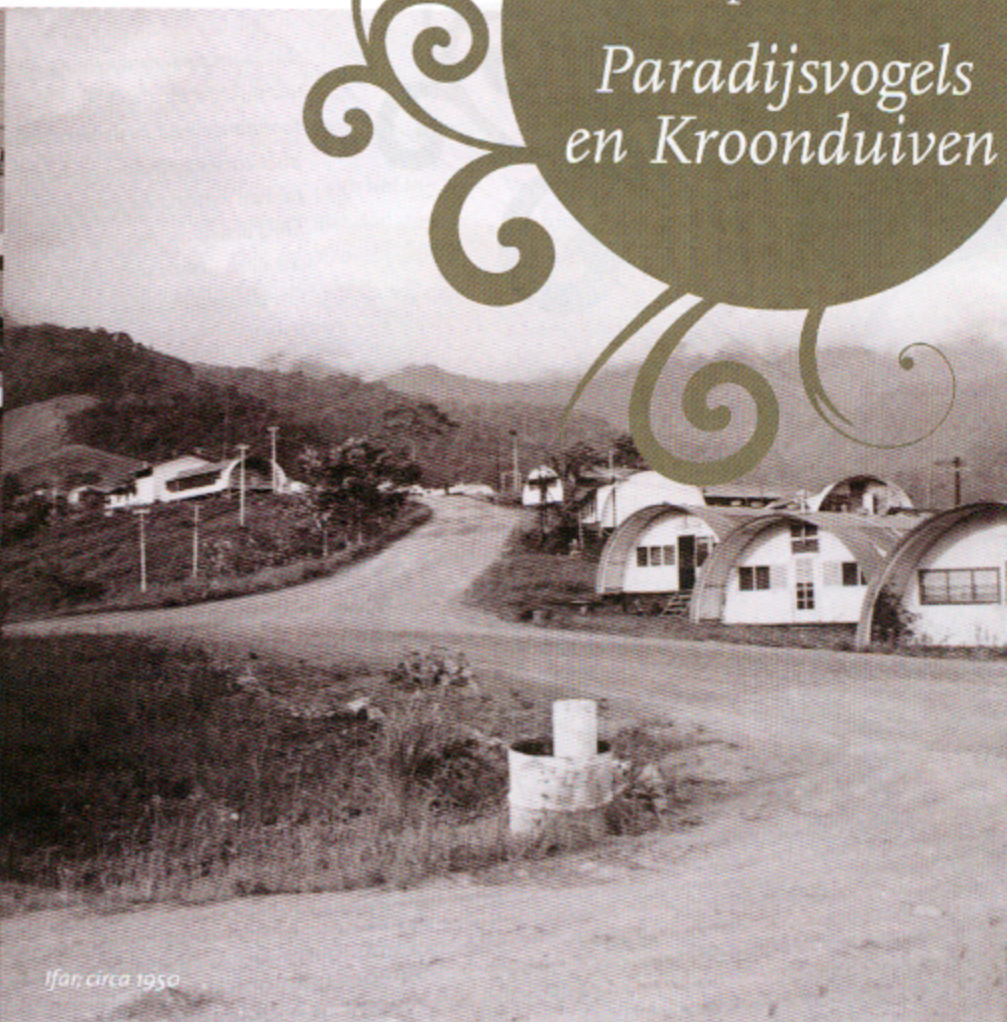
op de lange, metalen bakken die langs de cabinewanden bevestigd zaten. In het middenvlak lag bagage opgestapeld. Vastgesjorde legerkisten met stamboeknummers, volgestouwde plunjezakken, keukengerei en enkele kleine meubelstukken. Naarmate de uren durende vlucht vorderde, kregen steeds meer kinderen toestemming om zich tussen de barang te vermaken. Ondanks de verveling liet ik me niet verleiden.

Mijn vader, onderluitenant bij het KNIL, wilde op Nederlands grondgebied uit dienst treden. Zo kwamen we op Ifar terecht. Een uitgestrekt kazerneterrein opgebouwd uit quonsets. Halfronde woningen en opslagplaatsen, opgetrokken uit hout en gegolfd plaatijzer. De hoeveelheid ruimte die een familie kreeg, hing af van de gezinsgrootte en de rang van de kostverdiener. Elk optrekje werd gescheiden door triplexwanden. Ik hoefde weinig moeite te doen om te beluisteren hoe het onze burens verging. Ifar lag op vijfhonderd meter hoogte, hemelsbreed ongeveer twintig kilometer van Hollandia-Haven. Vanaf het plateau keek ik tegen de

Tempo Doeloe Paradijsvogels en Kroonduiven

Toko Ruchtie, circa 1954

Ifar, circa 1950

hellingen van het Cycloopgebergte met zijn eeuwige ruisende waterval. Vanaf bepaalde punten viel het gigantische Sentanimeer te bewonderen. Ooit was het verbonden geweest met de zee. De vissen toverden zichzelf langzaam om van zout- naar zoetwaterwezens.

Niet lang na onze aankomst vond er een officiële gelegenheid plaats, waarbij 'de uitreders', waaronder mijn pa, afscheid namen. Officieren hielden plechtige redes en spelden onderscheidingen op, soldaten salueerden strakker dan ooit en in de mess mocht de alcohol rijkelijk vloeien. Als nieuwbakken burgermensen zaten mijn ouders niet stil. Ze hadden hun oog laten vallen op het vervallen Soosgebouw, net buiten de kazernegrenzen. Het complex kreeg een opknopbeurt en in een mum van tijd stonden er schappen vol huishoudelijke artikelen en levensmiddelen. De laatste voornamelijk in blikvorm. Van corned beef tot Eijsdenkaas. De smaak van deze etenswaren werd nog flink beïnvloed door het metalen verpakkingsmateriaal. Het Jozo zout vond gretig aftrek bij de Pa-

poea's uit de omgeving. Velen leden nog aan struma door jodiumtekort.

Naast de toko kwam een eet- en drankgelegenheid. De maaltijden van mijn ma, bereid op haar aluminium wadjans, kregen tot ver in de omgeving bekendheid. Deze pannen waren uit de romp van een Amerikaanse bommenwerper gesneden op het vliegtuigkerkhof van Sentani. Een metaalbewerker had er de bolle bodems ingeslagen.

Mijn broer ontpopte zich als alleskunner. Hij serveerde, bediende en kocht voorraad in bij een handelsonderneming in Hollandia-Haven. Als nakomertje kreeg ik nog geen taken. Ik sleepte, samen met vriendjes, met rijstbalen en maakte daar een glijbaan van. Of vroeg om het enige paar schoenen in onze zaak op de bovenste plank achter de toonbank. Een hooggehakt model bestemd voor ijdele vrouwenvoeten. Na rond geparadeerd te hebben, legde ik ze weer netjes terug in de doos. In de schemertijd kon ik het uitstekend vinden met Paatje. Een oudere Indische sergeant, die steevast vlak voor zonsondergang kwam aanzetten. Hij nam plaats op zijn vaste

zetel, dronk een biertje en keek zwijgend naar het verdwijnen van het licht. Bij zijn tweede glas tuurde hij naar de indrukwekkende sterrenhemel en werd spraakzamer. Hij wees en onderwees. 'Zui-der-kruis.'

Mijn ouders wisten 'het bedrijf' met hun dadendrang nog verder uit te bouwen. Het Sentani vliegveld lag in de buurt en de twee belangrijkste gebruikers, de KLM en de Australische maatschappij Qantas, zochten naar logies voor hun crew.

Mijn pa en ma kregen een contract en bouwden vier slaapgelegenheden. Het betekende wel dat mijn moeder, minstens één keer per week, al vroeg in de weer was met het klaar maken van een echt Australisch ontbijt. Het halfbevoren lamsvlees had ze de vorige dag persoonlijk van de bemanning overhandigd gekregen. Ook de medewerkers van KLM Aerocarto, die de duizenden vierkante meters nog onbekende stukken land met luchtfoto's in kaart brachten, kregen onderdak. Ze maakten ontelbare vluchten.

Conny Ruchtie, Ifar 1952